

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Νομικής
Τομέας Δημοσίου Δικαίου

Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα
Καθηγητής: Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος

ΑΣΥΛΟ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

2005-2006

Αλέξανδρος Κ. Βαρνάβας
Α.Μ.: 1340200100655
Τηλ. 6934036114

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Νομικής
Τομέας Δημοσίου Δικαίου

Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα
Καθηγητής: Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος

ΤΟ ΑΣΥΛΟ **ΤΗΣ** **ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ**

Άρθρον 9

1. Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.

2. Οι παραβάτες της προηγούμενης διάταξης τιμωρούνται για παράβαση του οικιακού ασύλου και για κατάχρηση εξουσίας και υποχρεούνται σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος, όπως νόμος ορίζει.

2005-2006

Αλέξανδρος Κ. Βαρνάβας
A.M.: 1340200100655
Τηλ. 6934036114

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΣΥΛΟ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Περιεχόμενα.....	3
Συντομογραφίες.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
1. Ιστορικά η νομική κατοχύρωση του ασύλου ως σήμερα.....	6
2. Έννοιες άσχετες με το άσυλο της κατοικίας.....	8
3. Το θέμα.....	9
1. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ.....	10
1.1 Έννοια της κατοικίας.....	10
1.2 Έννοια του ασύλου κατοικίας.....	11
1.3 Παραβίαση του ασύλου κατοικίας.....	12
2. ΦΟΡΕΙΣ - ΠΕΔΙΟ ΙΣΧΥΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ.....	13
2.1 Φορείς – Υποκείμενα του δικαιώματος.....	13
2.2 Αντικείμενο του δικαιώματος.....	14
2.3 Πεδίο ισχύος - Τριτενέργεια.....	14
3. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ.....	
3.1 Γενικά.....	15
3.1.1 Έρευνα κατ' οίκον.....	15
3.1.2 Έρευνα κατ' οίκον κατά τον Κ.Ποιν.Δ.....	16
3.1.3 Κατ' οίκον έρευνα κατά τη διάρκεια της νυκτός.....	17
3.1.4 Συγκατάθεση του ιδιοκτήτη της ιδιωτικής οικίας.....	18
3.1.5 Έρευνα κατ' οίκον κατά τη διάρκεια της ημέρας.....	18
3.1.6 Παραβίαση της διατάξεως του αρ. 254 Κ.Ποιν.Δ. όπως αυτό ισχύει μετά το Σύνταγμα του 1975.....	19
3.1.7 Διατυπώσεις κατ' οίκον έρευνας.....	19
3.1.8 Τρόπος διεξαγωγής της έρευνας.....	20
3.2 Έρευνα κατοικίας σύμφωνα με τον Κ.Πολ.Δ και ΚΕΔΕ.....	20

3.3	<u>Έλεγχος τήρησης του νόμου</u>	21
3.4	<u>Πρόληψη ή αποτροπή δημοσίου κινδύνου</u>	22
3.5	<u>Αναστολή σε περίπτωση ανάγκης</u>	23
4.	<u>ΚΥΡΩΣΕΙΣ</u>	23
4.1	<u>Αστικές – Ποινικές – Πειθαρχικές</u>	
4.2	<u>Παραβάτες – Δημόσιοι υπάλληλοι</u>	
5.	<u>Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΒΙΟΥ</u>	
5.1	<u>Συνταγματική κατοχύρωση</u>	24
5.2	<u>Ιδιωτική ζωή σε συνδυασμό με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια</u>	25
	<u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ</u>	26
	<u>ΠΕΡΙΛΗΨΗ</u>	29
	<u>-Βασικά λήμματα</u>	
	<u>SUMMARY</u>	30
	<u>-Basic entries</u>	
	<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	32
	<u>ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ</u>	32

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ:

Α.Ε.Ι.	ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ
Αρ.	Άρθρο
Α.κ	αστικός κώδικας
Β.δ	Βασιλικό διάταγμα
Γνμδτ.	Γνωμοδότηση
ΔιακΕΚοινοβ.	Διακήρυξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων και Ελευθεριών του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου της 12ης Απριλίου 1989
ΔΣΑΠ	Διεθνές Σύμφωνο περί Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων
ΕλληνΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και των Θεμελιωδών ελευθεριών της 4\11Μ960 (ν.δ. 53Μ971) Κώδικας Εισπράξεων Δημοσίων Εσόδων
ΚΕΔΕ	
Κ.Ποιν.Δ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Κ.Πολ.Δ.	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
Ν.π.δ.δ.	Νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου
Οικ.Διακ.	Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Παρ.	παράγραφος
Π.Κ.	Ποινικός Κώδικας
Π.τ.Δ.	Πρόεδρος της Δημοκρατίας
Σ	Σύνταγμα
Σ.Τ.Ε.	Συμβούλιο της Επικρατείας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ¹

1. Ιστορικά η νομική κατοχύρωση του ασύλου ως σήμερα

Το απαραβίαστο του ασύλου της κατοικίας, που εμφανίζεται ως προστατευτικό βασικά της «ιδιωτικής ζωής» είναι προέκταση και συμπλήρωμα των διατάξεων του Συντάγματος που εγγυώνται την προσωπική ασφάλεια και γενικότερα την προσωπική ελευθερία, κυρίως ως ελευθερία της διαμονής.

Το άσυλο της κατοικίας, σε συνδυασμό με την ιερότητα της φιλοξενίας, αποτελεί αρχαιότατη παράδοση, όπως προκύπτει και από την Αγία Γραφή*¹, ενώ στη Βαβυλώνα ο κώδικας του Χαμουραμί προέβλεπε ποινή θανάτου για τους παραβάτες. Αλλά και οι Ρωμαίοι διακήρυσσαν ότι «*nemo de domo suo extrahi debet*».

Η νομική αντίληψη για το απαραβίαστο της κατοικίας αναπτύχθηκε στο αγγλικό δίκαιο, και εν πρώτοις στη Magna Charta Libertatum 1215, όπου η έκφραση «*my home is my castle*»*² απέκτησε νομική σημασία και επικράτησε ως αρχή συγκεκριμένα διευτυπώθη ότι η κατοικία εκάστου αποτελεί το φρούριο, το καταφύγιό του, όπου αυτός δύναται ανενόχλητα να ζήσει.

Το πρώτο συνταγματικό κείμενο που κατοχύρωσε το άσυλο κατοικίας ήταν η διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το Bill of Rights*³ της αμερικανικής πολιτείας Virginia το 1776 , όπου με το άρθρο 10 που απαγόρευε τις διαταγές γενικής έρευνας στην κατοικία καθιέρωσε έμμεσα το άσυλο της κατοικίας, ενώ ρητά το προστάτευε η 4^η Τροποποίηση (amendment) του Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών που ψηφίστηκε το 1791.

¹ Δευτερονόμιον ΚΔ', 10 Ιησούς του Ναυή, Β' 1-7

² Φ.Χ.Μακρή Αθήνα, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο 1971

³ Κ.Γεωργόπουλος, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 12^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 531

Η Γαλλική Διακήρυξη του 1789 αγνόησε την προστασία του απαραβίαστου του ασύλου κατοικίας, τα γαλλικά Συντάγματα όμως του 1791 και 1795 το αναγνώρισαν σε περιορισμένη κλίμακα. Η αρχή της προστασίας του ασύλου κατοικίας καθιερώθηκε πλήρως στο βελγικό Σύνταγμα του 1831 και έγινε δεκτή σε όλα τα μεταγενέστερα Ευρωπαϊκά Συντάγματα.

Σήμερα το άσυλο κατοικίας ως μορφή του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής, αναγνωρίζεται από την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1948(αρ.12) την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ΕΣΔΑ, το ΔΣΑΠΔ 1966 (αρ.17) και το (αρ.2) ΔιακΕΚοινοβ.

Στην Ελλάδα σχετική διάταξη περιέλαβε για πρώτη φορά το «Ηγεμονικό» Σύνταγμα του 1832-δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ-και έπειτα το Σύνταγμα του 1844 και όλα τα μεταγενέστερα, ενώ προστατεύονταν και από την σύμβαση της Ρώμης κατά το αρ.8 παρ.1 που όριζε ότι «παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας», ενώ στην παρ.2 καθορίζονταν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπονταν παρέμβαση της δημόσιας αρχής στην άσκηση του δικαιώματος αυτού.

Το ισχύον Σύνταγμα του 1975 στο άρθρο 9 ενίσχυσε την κατοχύρωση του ασύλου κατοικίας έναντι των παλαιότερων Συνταγμάτων, απαιτώντας πάντοτε την παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής αρχής κατά την διεξαγωγή κατ' οίκον έρευνας και αφετέρου κατοχυρώνοντας και την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου, μία εγγύηση που δεν αναφέρεται καθόλου προσπέλαση της κατοικίας.

Οι εγγυήσεις αυτές είναι ευρύτερες από εκείνες του άρθρου 9 του Συντάγματος. Η προβλεπόμενη επομένως από το νόμο επέμβαση στην κατοικία είναι θεμιτή μόνον όταν ικανοποιεί εκτός από τις απαιτήσεις του Συντάγματος επιπλέον και τους όρους της ισχύουσας στην Ελλάδα ΕΣΔΑ.

2. Έννοιες άσχετες με το άσυλο της κατοικίας

Είναι σκόπιμο να διαχωριστεί η έννοια του ασύλου κατοικίας από ορισμένες άλλες συγγενείς εκ πρώτης όψεως έννοιες ώστε να μη συγχέονται.

Συγκεκριμένα:

A. Η διπλωματική ασυλία. Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βιέννης «περί των διπλωματικών σχέσεων» του 1961 το κτίριο της διπλωματικής αποστολής, καθώς και της κατοικίας του διπλωματικού αντιπροσώπου είναι απαραβίαστο. Το προνόμιο αυτό είναι προνόμιο του κράτους της αντιπροσωπίας και δεν θεωρείται ατομικό δικαίωμα του διπλωμάτη. Σύμφωνα με το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο η διπλωματική αποστολή καθώς και η οικογένεια του διπλωματικού αντιπροσώπου όπως και τα κτίρια που αυτοί εργάζονται χαίρουν ιδιαίτερης μεταχείρισης και προνομίων ασυλίας τα οποία όμως κυρίως παρέχονται ως προνόμιο του αντιπροσωπευόμενου κράτους και υποχρέωσης του κράτους υποδοχής, με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας, κ.τ.λ.

B. Η αστυνομική εξουσία των προϊσταμένων ορισμένων κρατικών οργάνων όπως π.χ. του Προέδρου της Βουλής όπως ορίζεται στο άρθρο 9 παρ.3 στοιχ.θ' Κανονισμού της Βουλής ή δημοσίων ιδρυμάτων όπως για το «Πανεπιστημιακό άσυλο»⁴ που ορίζεται ότι αυτό καλύπτει όλους τους χώρους των Α.Ε.Ι. και συνίσταται στην απαγόρευση επέμβασης της δημόσιας δύναμης στους χώρους αυτούς χωρίς την πρόσκληση ή άδεια του αρμόδιου οργάνου των Α.Ε.Ι.,

Δεν είναι δικαίωμα αλλά αρμοδιότητα.

Γ. Το Σύνταγμα προστατεύει την ιδιοκτησία ως ατομικό δικαίωμα αλλά σε αντίθεση με το άρθρο 9 που προστατεύει τον πραγματικό κάτοικο από προσβολή της κατοικίας ως τόπου διαβίωσης, το Σύνταγμα όταν

⁴ σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.5 επ. του νόμου 1268\1982 για τη δομή και λειτουργία των Α.Ε.Ι.

προστατεύει την ιδιοκτησία εννοεί ότι προστατεύει τον κύριο ή άλλο εμπράγματο δικαιούχο της κατοικίας, έναντι προσβολών της κυριότητας.*⁵

Οι προβλεπόμενες από το Σύνταγμα προσβολές της ιδιοκτησίας, καθώς και οι λεγόμενοι περιορισμοί της κυριότητας διέπονται επομένως από τις διατάξεις περί προστασίας της ιδιοκτησίας και όχι του ασύλου κατοικίας.

Δ. Το Σύνταγμα αρ.21 παρ.4 ορίζει ότι «η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που την στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας του κράτους». Στο άρθρο αυτό κατοχυρώνεται το κοινωνικό δικαίωμα αποκτήσεως κατοικίας σε αντίθεση με το άρθρο 9 του Συντάγματος, όπου προστατεύεται η ήδη υπάρχουσα ιδιότητα ή μη κατοικία.

3. Το θέμα

Σύμφωνα λοιπόν με όλα τα παραπάνω, διαπιστώνουμε πόσο μεγάλη υπήρξε η θέληση του ανθρώπου να ξεκαθαρίσει και να οριοθετήσει έναν δικό του ατομικό χώρο, όπου δε θα είχε πρόσβαση κανείς, ξεδιπλώνοντας την ανάγκη του για ελευθερία και ασφάλεια. Παρακάτω αναλύονται διάφορες πτυχές του δικαιώματος του ασύλου κατοικίας. Αναφέρεται και εξηγείται η νομική έννοια της «κατοικίας», όπως επίσης απαριθμούνται οι φορείς του δικαιώματος, όπως και το αντικείμενό του. Στη συνέχεια γίνεται λόγος για τις περιπτώσεις, στις οποίες παρακάμπτεται το δικαίωμα και λαμβάνει χώρα έρευνα στην κατοικία του ενδιαφερόμενου, με όλες τις υποπεριπτώσεις και τις προϋποθέσεις τους, σύμφωνα με τον Κ.Ποιν.Δ. και τον Κ.Πολ.Δ. Έτσι, γίνεται λόγος για έρευνα κατά τη διάρκεια της ημέρας ή κατά τη διάρκεια της νύχτας και προβάλλονται οι διαφορές τους. Στη συνέχεια υπάρχει αναφορά στις κυρώσεις που υπέχουν οι παραβάτες, οι οποίες διαφέρουν ανάλογα με την ιδιότητα του προσβάλλοντος.

⁵ Αρ. Μάνεσης, Ατομικά Ελευθερία σελ.225-226

1. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

1.1 Έννοια της κατοικίας

Το Σύνταγμα όταν προστατεύει το άσυλο της κατοικίας, αναφέρεται στην κατοικία υπό τη φυσική έννοια του όρου και όχι τη νομική. Η συνήθης νομική έννοια της λέξεως «domicile» δεν είναι ενιαία, κυρίως είθισται να νοείται ο τόπος όπου κάποιος έχει μονίμως εγκατασταθεί.*⁶

Οι έννοιες των άρθρων 128 παρ.2 ΚπολΔ, 241 ΠΚ είναι στενότερες από την έννοια του άρθρου τους με τη φυσική έννοια της κατοικίας ως πραγματική κατάσταση. Υπό ευρεία έννοια, κατοικία νοείται το κατάλυμα, ο χώρος τον οποίο χρησιμοποιεί το άτομο είτε για τη μόνιμη εγκατάσταση του(51ΑΚ), είτε για την προσωρινή διαμονή ή και για την επαγγελματική απασχόληση αυτού εφ' όσον ο χώρος αυτός είναι περιφραγμένος επαρκώς, "περιτετειχισμένον μέρος"⁷, ώστε να μην είναι επιτρεπτό στον καθένα να το διαβεί, άσχετα αν είναι ή όχι οικοδομημένος, «εν άλλοις λόγοις ουχί το domicilium αλλ' απλής η domus κατά Ρωμαίους» δηλαδή ο οίκος*⁸.

Είναι αδιάφορη η νομική σχέση με βάση την οποία διαμένει ή απλώς παραμένει κάποιος στο συγκεκριμένο χώρο*⁹ είτε ως ιδιοκτήτης είτε ως ενοικιαστής, απλός ένοικος, υπάλληλος, φιλοξενούμενος κ.λ.π., όπως και το είδος και η χρήση του χώρου αρκεί να έχει τα εξής χαρακτηριστικά το μέρος:

- 1) Να είναι περικλειστο και
- 2) Να μην είναι ελεύθερη η είσοδος

⁶ Ν.Ι.Σαρίπολος, Σύστημα του Συνταγματικού Δικαίου της Ελλάδος, εν συγκρίσει προς τα των ξένων κρατών, τέταρτη έκδοσις επηυξημένη, σελ.97

⁷ Ν.Ι.Σαρίπολος, Σύστημα του Συνταγματικού Δικαίου της Ελλάδος, εν συγκρίσει προς τα των ξένων

κρατών, τέταρτη έκδοσις επηυξημένη, σελ.97

⁸ Ν.Ι.Σαρίπολος, Πραγματεία του Συντ.Δ., τομ.δ' 1875,σελ. 192

⁹ Κ.Γεωργόπουλος, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 12^Η έκδοσις, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 532

Ειδικότερα, η έννοια της κατοικίας περιλαμβάνει

α) τους κύριους χώρους της οικίας καθώς και τους δευτερεύοντες

(διαδρόμους, υπόγεια, βεράντα)

β) περιφραγμένους χώρους που περιστοιχίζουν την κατοικία (κήπος, αυλή, πισίνα)

γ) οι επαγγελματικοί, επιχειρησιακοί και άλλοι χώροι οικονομικής, πολιτικής, κοινωνικής και άλλης δράσεως που δεν είναι ελεύθερα προσιτά στον καθένα.

Δεν αποτελούν κατοικία με την έννοια του όρου τα κοινόχρηστα και κοινά σε όλους πράγματα και μέρη όπου είναι ελεύθερη η είσοδος στο κοινό ή η πρόσβαση του εκτός βέβαια όταν είναι κλειστά μετά δηλαδή τη λήξη του ωραρίου εργασίας.

1.2 Έννοια του ασύλου κατοικίας

Το άσυλο δε μπορεί να νοηθεί ως καταφύγιο του ατόμου απόλυτα απαραβίαστο από την κρατική εξουσία, αφού κάτι τέτοιο θα ισοδυναμούσε με εξαίρεση του συγκεκριμένου χώρου από την αξίωση ισχύος της έννομης τάξης αν μη και από την ίδια την κρατική κυριαρχία. Η έννοια άσυλο έγκειται στο ότι κανένα κρατικό όργανο δεν μπορεί να εισέλθει ή να παραμείνει στην εν γένει κατοικία χωρίς τη ρητή και ελεύθερη θέληση του κατόχου της κατοικίας. Στην έννοια της εισόδου περιλαμβάνεται και η είσοδος οχημάτων ή αστυνομικών σκυλιών στον περιφραγμένο χώρο καθώς και κάθε φυσική επέμβαση στον ιδιωτικό χαρακτήρα της κατοικίας, επομένως παραβιάζεται το άσυλο με την μυστική τοποθέτηση σε μια κατοικία μικροφώνων, ενώ η παρακολούθηση αυτών των συνομιλιών προσβάλει το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του

ατόμου.

Με το αρ.9 του Συντάγματος προστατεύεται το άσυλο της κατοικίας έναντι των επεμβάσεων της δημόσιας εξουσίας και εκ μέρους άλλων ιδιωτών. Αυτό σημαίνει ότι ο συντακτικός νομοθέτης απαγορεύει τις μη νόμιμες, δηλαδή τις αυθαίρετες επεμβάσεις της κρατικής εξουσίας ή ιδιωτικής εξουσίας. Η προσβολή του ασύλου της κατοικίας από ιδιώτες προβλέπεται και τιμωρείται και ως διατάραξη κοινής ειρήνης κυρίως όμως ως διατάραξη οικιακής ειρήνης*¹⁰ ή της ιδιοκτησίας.

Η συνταγματική απαγόρευση είναι όμως σχετική όταν και όπως την προβλέπει ο νόμος επιτρέπεται η παραβίαση συνεπώς και η συνταγματική προστασία του ασύλου είναι σχετική εφ' όσον συνδέεται με την «επιφύλαξη του νόμου».*¹¹

1.4 Παραβίαση του ασύλου κατοικίας

Το άσυλο της κατοικίας παραβιάζεται όχι μόνο όταν τα όργανα της δημόσιας εξουσίας εισέρχονται ή παραμένουν σε αυτή χωρίς την θέληση του κατόχου, αλλά και όταν εμποδίζουν τον ένοικο να εισέλθει σε αυτήν καθώς και στις περιπτώσεις της βίαιης αποβολής ενός προσώπου από την κατοικία του.

Ωστόσο,*¹² πρέπει να διαχωριστεί στο σημείο αυτό ότι η απαγόρευση, εκ μέρους των κρατικών οργάνων, του ενοίκου να βγει από την κατοικία δεν αποτελεί παραβίαση του ασύλου κατοικίας, αλλά περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας ή της ελεύθερης κινήσεως. Επίσης, δεν συνιστά

¹⁰ Ν.Ι.Σαρίπολος, Σύστημα του Συνταγματικού Δικαίου της Ελλάδος, εν συγκρίσει προς τα των ξένων

κρατών, τέταρτη έκδοση επηυξημένη, σελ.96

¹¹ Αρ. Μάνεσης, Συνταγματικά Δικαιώματα και ατομικές ελευθερίες, σελ.229

¹² Σε αντίθεση με ότι όριζε το αρ. 122 του παλαιού Κανονισμού της Χωροφυλακής, όπου έλεγε «η οικία εκάστου πολίτου».

παραβίαση του αρ.9 του Συντάγματος η βίαιη αποβολή του προσώπου από την κατοικία όταν γίνεται με βάση τις διατάξεις του Συντάγματος για την αναγκαστική απαλλοτρίωση, επίταξη κ.τ.λ., εφαρμοστέες δε εδώ είναι οι προστατευτικές διατάξεις της ιδιοκτησίας αρ. 17 και 18 Σ.

Όποια άλλη επέμβαση στην κατοικία, που δεν αφορά την είσοδο ή έξοδο από την κατοικία των ενοίκων οργάνων της δημόσιας εξουσίας δεν καλύπτονται από την προστασία του ασύλου της κατοικίας.

3. ΦΟΡΕΙΣ - ΠΕΔΙΟ ΙΣΧΥΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

2.1 Φορείς – Υποκείμενα του δικαιώματος

Φορείς ή υποκείμενα του ατομικού αυτού δικαιώματος είναι όχι μόνο οι Έλληνες πολίτες, αλλά και οι αλλοδαποί και ανιθαγενείς. Ο Ν. Σαριπόλος σχολιάζει δε ότι και στη Γαλλία το αρ.359 του Συντάγματος της 5 *fructidor* ομοίως το όριζε κατ' αυτό τον τρόπο, έπειτα δε στο αρ.3 του γαλλικού Συντάγματος 4/11/1848 διευτώθη με τον όρο «de toute personne», δηλαδή στον καθένα. Το Σύνταγμα δεν κάνει διάκριση στα υποκείμενα του δικαιώματος, επομένως είναι εν γένει οι ένοικοι, τα φυσικά πρόσωπα. Σε περίπτωση δε, που διαμένει οικογένεια, φορείς είναι όλα τα μέλη της, αλλά και τα νομικά πρόσωπα (ν.π.ι.δ.), ιδιωτικά ή κρατικά. Ορθότερο επίσης να είναι και τα ν.π.δ.δ.¹³

Επίσης, τα φυσικά πρόσωπα που διαμένουν ή ασχολούνται επαγγελματικά σε έναν περικλειστο χώρο είναι φορείς. Στο σημείο αυτό υπάρχει διχογνωμία μεταξύ Αρ. Μάνεση ο οποίος δεν εξηγεί κατά τον Δαγτόγλου το πρακτικό νόημα μιας τέτοιας διευρύνσεως του κύκλου των φορέων του δικαιώματος. Το ζήτημα δεν έχει κατ' αρχήν σχέση με τα δικαιώματα των εργαζομένων, εκτός αν ο υπάλληλος ή άλλος εργαζόμενος

¹³ Α.Γ.Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα-Ειδικό Μέρος, Αθήνα 2005, σελ.170

έχει βάσει της συμβάσεως εργασίας και αυτόνομη δραστηριότητα, η προστασία της οποίας δεν καλύπτεται από την προστασία της επαγγελματικής κατοικίας του εργοδότη.

2.2 Αντικείμενο του δικαιώματος

Αντικείμενο της συνταγματικής προστασίας του ασύλου κατοικίας δεν είναι η προστασία της ιδιοκτησίας ή άλλης εμπράγματης ή ενοχικής έννομης σχέσης όπως αυτή υλοποιείται στο συγκεκριμένο δικαίωμα.

2.3 Πεδίο ισχύος - Τριτενέργεια

Το Σύνταγμα προστατεύει το άσυλο κατοικίας έναντι επεμβάσεων και προσβολών εκ μέρους των φορέων της δημόσιας εξουσίας, ενώ έναντι προσβολών εκ μέρους των ιδιωτών προστατεύουν αστικοί και ποινικοί νόμοι. Το αρ.9 του Συντάγματος καίτοι ενσωματώνει μια αντικειμενική αξιολογική απόφαση του συντακτικού νομοθέτη, στην οποία δεν μπορεί να αντιφάσκει ο νομοθέτης ή ο ερμηνευτής του δικαίου, δεν αναπτύσσει τριτενέργεια όπως και τα περισσότερα ατομικά δικαιώματα («ακτινοβολία», «έμμεση τριτενέργεια των ατομικών δικαιωμάτων»). Κατ' άλλη άποψη, ορθότερη, το άσυλο της κατοικίας προστατεύεται από το Σύνταγμα ενάντια σε οποιαδήποτε παραβίαση από οπουδήποτε κι αν προέρχεται. Απαγορεύει λοιπόν, την καταστρατήγηση του ασύλου της κατοικίας όχι μόνο στην δημόσια εξουσία, αλλά και στην ιδιωτική.¹⁴

¹⁴ Α.Γ.Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα-Ειδικό Μέρος, Αθήνα 2005, σελ.170

4. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

3.1 Γενικά

Το άσυλο της κατοικίας δεν μπορεί να επικαλεστεί για να διενεργήσει κάποιος εντός αυτού παράνομης πράξης. Δεν είναι απόλυτα απαραβίαστο από την κρατική εξουσία, ο συγκεκριμένος χώρος δεν εξαιρείται από την αξίωση ισχύος της κρατικής κυριαρχίας. Συνεπώς, δεν μπορεί να αντιταχτεί το αρ.9 του Συντάγματος στις επεμβάσεις που είναι αναγκαίες για την πρόληψη ή την αποτροπή δημοσίου κινδύνου, καθώς και για παράνομη δράση εντός αυτού.

Παρατηρείται επομένως, ότι προκύπτουν ορισμένα εγγενή όρια της κατοικίας ωστόσο το Σύνταγμα αναφέρει ιδιαίτερα ένα μόνο επαχθή περιορισμό, την έρευνα κατ' οίκον.

3.1.1 Έρευνα κατ' οίκον

Το ισχύον Σύνταγμα σε σχέση με τα προϊσχύοντα συντάγματα, απαίτησε επιπλέον την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας, δικαστικού λειτουργού με την έννοια των άρθρων 87- 91 Σ.

Παλαιότερα στο Σύνταγμα το οποίο ψηφίστηκε στις 5 Ιουνίου 1922 στο αρ. 12 εδ.1 οριζόταν «ουδεμία κατοίκων έρευνα ενεργείται, ειμή ότε και όπως ο νόμος διατάσσει». Το άσυλο της κατοικίας δεν ήταν απόλυτο, ο νόμος καθιέρωνε εξαιρέσεις, δεν υπήρχε διάκριση μεταξύ της έρευνας σε καιρό μέρας και σε καιρό νύχτας ως νόμος θεωρούνταν ο ουσιαστικός και η νομοθετική εξουσιοδότηση π.χ. Β. Διατάγματος ή αστυνομικής διατάξεως*¹⁵.

Παρά την απόλυτη διατύπωση του άρ.9 εδ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος, γίνεται δεκτό στην πράξη ότι η παρουσία δικαστικού

¹⁵ Ν.Ι.Σαρίπολος, Σύστημα του Συντ. Δ. της Ελλάδος, εν συγκρίσει προς τα των ξένων κρατών, σελ.103

λειτουργού αφορά μόνο τις ανακριτικές έρευνες και όχι π.χ. την προληπτική ανίχνευση χώρου για αποτροπή εγκλήματος*¹⁶. Γενικά η απαίτηση παρουσίας δικαστικού λειτουργού δεν ισχύει στις περιπτώσεις διοικητικής αστυνόμευσης, διοικητικών επιθεωρήσεων και ελέγχων και διοικητικών ερευνών. Επιτρέπεται επίσης η «κατ' οίκον έρευνα και εκ της γενικής αρχής της αυτοπροστασίας του κράτους και προστασίας των πολιτών, ην αρχή αναγνωρίζει και διατυπώνει και η Σύμβαση της Ρώμης, με μεγαλύτερα μάλιστα έκταση, εν αρ.8 παρ.2»*¹⁷.

3.1.2 Έρευνα κατ' οίκον κατά τον Κ.Ποιν.Δ.

Προϋποθέσεις:

Το αρ.9 παρ. 1 εδ.γ προβλέπει «καμία έρευνα δεν γίνεται δε κατοικία παρά μόνον όταν και όπως ορίζει ο νόμος και γίνεται πάντα με την παρουσία δικαστικής παρουσίας». Η πρόβλεψη αυτή πρέπει να είναι αφηρημένη και όχι ad hoc.

Ο Κ. Ποιν.Δ. αποτελεί το νομοθέτημα που ρυθμίζει τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν για να διενεργηθεί η κατ' οίκον έρευνα στα άρθρα 253-256.

Συγκεκριμένα, στο αρ.253 Κ.Ποιν.Δ. αναφέρονται υπό τον όρον “έρευνα” όλες οι περιπτώσεις και τα είδη έρευνας. Σε όλες ανεξαιρέτως τις περιπτώσεις έρευνας υπό την ευρεία αυτή έννοια πρέπει απαραίτητα να συντρέχει μια από τις δύο εξής προϋποθέσεις:

- 1) Να διεξάγεται ανάκριση για κακούργημα ή πλημμέλημα.
- 2) Να υπάρχουν εύλογες υπόνοιες ότι μέσω της έρευνας και μόνο θα επιτευχθεί ή διευκολυνθεί η βεβαίωση του εγκλήματος η ανακάλυψη ή σύλληψη του δράστη ή η βεβαίωση ή αποκατάσταση της προξενηθείσας ζημίας.

¹⁶ Ελληνική Δικαιοσύνη, Εισαγγελία Α.Π. 10/1992, Αντεισαγγελέας Ηλίας Σπυρόπουλος, τεύχος 33(1992) σελ 1532

¹⁷ Π.Παραράς, Σύνταγμα 1975 – Corpus, 1982 σελ.178

Πότε υφίστανται οι προϋποθέσεις έρευνας εναπόκειται στην κρίση και εκτίμηση του ανακριτή. Αυτός φέρει την ευθύνη από τυχόν επιπόλαια εκτίμηση του ευλόγου και ακόμη περισσότερο αν δεν έλαβε υπόψη τις επιταγές του 253 Κ.Ποιν.Δ. της έρευνας.

Βασική προϋπόθεση επί της οποίας δεν χωρεί εκτίμηση και αμφισβήτηση, είναι ότι πρέπει να έχει ήδη ασκηθεί η δέουσα ποινική δίωξη από τον αρμόδιο εισαγγελέα και να έχει παραγγελθεί η κύρια ανάκριση ή προανάκριση. Διαφορετικά, δεν επιτρέπεται έρευνα, έστω και αν συντρέχει η δεύτερη προϋπόθεση, δηλαδή της «μετά λόγου υποθέσεως» ότι θα βεβαιωθεί το έγκλημα.

3.1.3 Κατ' οίκον έρευνα κατά τη διάρκεια της νυκτός

Το αρ.254 Κ.Ποιν.Δ ως διάρκεια της νύχτας ορίζει από τις 8 το βράδυ έως τις 6 το πρωί για το διάστημα από 1^η Οκτωβρίου ως 31 Μαρτίου και από τις 9 το βράδυ έως τις 5 το πρωί για το διάστημα από την 1^η Απριλίου έως τις 30 Σεπτεμβρίου. Οι περιπτώσεις που επιτρέπουν την έρευνα σε περίοδο νύχτας ορίζονται περιοριστικά στο ίδιο άρθρο. Βασική προϋπόθεση είναι πάντα ότι αυτή θα διενεργηθεί από δικαστικό πρόσωπο και αν δεν γίνεται να αναπληρωθεί από αξιωματικό χωροφυλακής ή αστυνομίας πόλεων*¹⁸. Η αναπλήρωση που προβλέπεται και επιτρέπει ο κώδικας είναι αμφίβολη συνταγματικότητας αφού το αρ.9 του Συντάγματος επιβάλλει πάντα την παρουσία εκπροσώπων δικαστικής εξουσίας.*¹⁹ Η έρευνα τη νύχτα επιτρέπεται όταν :

α) Πρόκειται να συλληφθεί πρόσωπο που διώκεται νόμιμα. Πότε διώκεται κάποιος ως φυγόδικος ή φυγόποινος ορίζεται με ιδιαίτερες διατάξεις. Οι κυριότερες περιπτώσεις είναι η σύλληψη κατόπιν εντάλματος σύλληψης, προφυλακίσεως ή προέκτιση ποινής στερητικής

¹⁸ Νομικόν Βήμα, Έτος 23^ο, σελ 923

¹⁹ Κ.Γεωργόπουλος, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 12^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 534

της ελευθερίας που επιβλήθηκε. Η είσοδος σε κάθε περίπτωση κατά τη νύχτα σε ιδιωτική κατοικία προϋποθέτει προϋπάρχουσα νόμιμη δίωξη. Επιτρέπεται δε μόνο για να συλληφθεί το διωκόμενο άτομο.

β) Αν κάποιος συλλαμβάνεται επ' αυτοφώρω να διαπράττει μέσα στην κατοικία κακούργημα ή πλημμέλημα. Πότε κάποιος καταλαμβάνεται επ' αυτοφώρω ορίζεται στο άρθρο 242. Εδώ πρέπει να παρατηρηθεί ότι το επ' αυτοφώρω τελούμενο αδίκημα μπορεί να διώκεται αυτεπαγγέλτως ή κατ' έγκληση.

γ) Αν γίνεται συγκέντρωση σε κατοικία που παίζονται κατ' επάγγελμα τυχερά παιχνίδια η κατοικία χρησιμοποιείται ως τόπος κατ' επάγγελμα ακολασίας.

δ) Αν πρόκειται για χώρους που είναι προσιτοί σε όλους τη νύχτα.

3.1.4 Συγκατάθεση του ιδιοκτήτη της ιδιωτικής οικίας

Είναι πασίδηλο ότι οι περιορισμοί του αρ.9 και του αρ.254 Κ.Ποιν.Δ. δεν έχουν θέση, εφόσον ο κάτοικος της οικίας με δική του πρωτοβουλία ειδοποιήσει και επιτρέψει στις αστυνομικές αρχές ή στους ανακριτικούς υπαλλήλους ελεύθερα την είσοδο στην οικία του.

3.1.5 Έρευνα κατ' οίκον κατά τη διάρκεια της ημέρας

Οι προϋποθέσεις της κατ' οίκον έρευνας κατά την ημέρα δεν ορίζονται ευθέως στον Κ.Ποιν.Δ. από τον συνδυασμό όμως των διατάξεων του αρ.9 Σ. και του άρθρου 253, 254 και 255 Κ.Ποιν.Δ. προκύπτει ότι σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται η είσοδος προανακριτικού υπαλλήλου προς έρευνα αν αυτός δεν είναι εισαγγελέας, πταισματοδίκης ή ειρηνοδίκης. Προκειμένου δε για τους γενικούς προανακριτικούς υπαλλήλους μέσα σε αυτούς και οι αστυνομικοί δεν επιτρέπεται σε αυτούς η κατ' οίκον έρευνα

την ημέρα μολονότι ενεργούν προανάκριση κατόπιν παραγγελίας του εισαγγελέως ή αυτεπάγγελτα (242 και 243) υποχρεούνται να συνοδεύονται από εκπρόσωπο της δικαστικής αρχής.

Συνεπώς μετά την έναρξη της ισχύος του Συντάγματος του 1975 κάθε αντίθετη με το θέμα αυτό διάταξη του Κ.Ποιν.Δ. ή οποιουδήποτε ειδικού ποινικού νόμου θεωρείται καταργηθείσα. Από αυτό συνεπάγεται ότι οι αντίθετες προς το αρ.9 του Συντάγματος διατάξεις του αρ.252 Κ.Ποιν.Δ. κατά τις οποίες εν ελλείψει δικαστικού εκπροσώπου ή κωλυομένου επιτρέπεται η αναπλήρωση από αξιωματικούς αστυνομίας, δεν έχει εφαρμογή.

3.1.6 Παραβίαση της διατάξεως του αρ. 254 Κ.Ποιν.Δ. όπως αυτό ισχύει μετά το Σύνταγμα του 1975

Ο νόμος δεν απαγγέλει ακυρότητα ευθέως, αν παραβιάστηκαν οι διατάξεις για την έρευνα κατοικίας κατά τη διάρκεια της νύχτας. Ωστόσο από τη διάταξη 258 η οποία ορίζει ότι συντάσσεται πάντα έκθεση προκύπτει ότι η έκθεση αυτή θα είναι άκυρη επειδή θα έχει συνταχθεί όχι από δικαστικό εκπρόσωπο, αλλά από γενικό προανακριτικό υπάλληλο ο οποίος είναι αναρμόδιος. Κατά τη διάρκεια της ημέρας η έκθεση πρέπει να αναφέρει ότι η έρευνα διεξήχθη από αυτόν που διενεργεί την προανάκριση δηλαδή τον προανακριτικό υπάλληλο, κατόπιν όμως παραγγελίας του εισαγγελέα ή κατά τα άρθρα 242, 243 Κ.Ποιν.Δ, και ότι έγινε με τη παρουσία εκπροσώπου δικαστικής αρχής, διαφορετικά είναι άκυρη, εφόσον δεν συντάχτηκε από αρμόδιο καθ' ύλην υπάλληλο.

3.1.7 Διατυπώσεις κατ' οίκον έρευνας σε συνάρτηση με το Σύνταγμα

Οι διατυπώσεις για την έρευνα κατ' οίκον ορίζονται στο αρ.255 Π.Κ. Η δεύτερη παράγραφος όπως αναπτύχθηκε ανώτερο για την διεκπεραίωση της

έρευνας από αξιωματικό ή υπαξιωματικό αστυνομίας ή χωροφυλακής είναι αντισυνταγματική.

Όσον αναφορά την παραβίαση των κεκλεισμένων θυρών ορίζεται ότι η παραβίαση γίνεται με παρουσία του προσληφθέντος ανακριτικού υπαλλήλου. Ωστόσο, η διάταξη αυτή δεν έχει πλέον έννοια με βάση την ισχύ του αρ. 9 του Συντάγματος 1975, διότι η έρευνα διενεργείται τη νύχτα πάντα με δικαστικό ο οποίος προσλαμβάνει ανακριτικό υπάλληλο, ενώ την ημέρα όταν η έρευνα αυτή επιτρέπεται εκ μέρους του προανακριτικού υπαλλήλου, αυτός υποχρεωτικά προσλαμβάνει και εκπρόσωπο της δικαστικής αρχής.

3.1.8 Τρόπος διεξαγωγής της έρευνας σε συνάρτηση με το Σύνταγμα

Ενδεικτικά αναφέρεται στο αρ.256 Κ.Ποιν.Δ., ό,τι πρέπει, κατά τη διενέργεια της έρευνας να αποφεύγεται επιμελώς.

Ειδικότερα:

- 1) Να αποφεύγεται κάθε περιττή δημοσιότητα και
- 2) Κάθε ενόχληση των ενοίκων που δεν είναι απόλυτα αναγκαία.

Επιπρόσθετα πρέπει να καταβάλλεται μέριμνα για την διαφύλαξη των ατομικών μυστικών που δεν έχουν σχέση με την πράξη της κατηγορίας, καθώς και να διεξάγεται η έρευνα με κάθε ευπρέπεια και κοσμιότητα. Εν όψιν της διάταξης 9 παρ. 1 του Συντάγματος, η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη και είναι προφανές ότι κάθε κατ' οίκον έρευνα περιορίζεται εντός των ορίων της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και επ' ουδενί δεν πρέπει να παραβιάζεται η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή κανενός, εφόσον τούτο δεν είναι αναγκαίο για την διεξαγωγή της έρευνας κατ' οίκον.

3.2 Έρευνα κατοικίας σύμφωνα με τον Κ.Πολ.Δ και ΚΕΔΕ

Έρευνα κατοικίας επιτρέπουν και ο Κ.Πολ.Δ. καθώς και ο ΚΕΔΕ (αρ.

11 παρ. 1). Και στις δύο περιπτώσεις εφόσον ο σκοπός της αναγκαστικής εκτέλεσεως απαιτεί τούτο. Έρευνα κατ' οίκον επιτρέπει και ο νόμος 703/1977. Η είσοδος όμως του δικαστικού επιμελητή στην ιδιωτική κατοικία του καθού η εκτέλεση για την ενέργεια πράξεων εκτέλεσης πρέπει να θεωρηθεί ότι αντιστρατεύεται το αρ.9 του Συντάγματος, το οποίο περιέχει αυστηρότερη ρύθμιση σε σχέση με το αρ. 12 του Συντάγματος του 1952. Από τη συνταγματική αυτή ρύθμιση θίγεται η ισχύς του αρ.929 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ., γιατί η διατύπωση της είναι γενική, χωρίς διακρίσεις και συνεπώς καταλαμβάνει και τη διάταξη του αρ.929 παρ.1 Κ.Πολ.Δ. Γι αυτό, με βάση τη συνταγματική ρύθμιση απαιτείται η παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής αρχής ο οποίος όμως δεν είναι ο δικαστικός επιμελητής.

Είναι ωστόσο προβληματική από συνταγματική άποψη η, χωρίς την παρουσία δικαστικού λειτουργού, είσοδος σε κατοικία, κατά την αναγκαστική εκτέλεση του Κ.Πολ.Δ. και τη διοικητική εκτέλεση του ΚΕΔΕ αν και συνιστά πάγια εφαρμοζόμενη πρακτική.

3.3 Έλεγχος τηρήσεως του νόμου

Η διατύπωση της διάταξης του αρ.9 παρ. 1 Σ. είναι απόλυτη ωστόσο στη πράξη είναι δεκτό ότι αυτή αφορά μόνο τις έρευνες που αποβλέπουν στην συλλογή αποδείξεων για κάποιο έγκλημα, δηλαδή τις ανακριτικές. Υπάρχουν και άλλοι λιγότερο επαχθείς περιορισμοί, που είναι αναγκαίοι για τον έλεγχο τηρήσεως του νόμου, δεν ρυθμίζονται από το ίδιο το Σύνταγμα και δεν υπάγονται στην υποχρέωση δικαστικής παρουσίας. Πρόκειται για τους ελέγχους και τις επιθεωρήσεις που συνεπάγονται για τον ένοικο η είσοδος στην κατοικία προς τον σκοπό διεξαγωγής της υγειονομικής, εργατικής, οικονομικής, επαγγελματικής και φορολογικής εποπτείας. Για παράδειγμα η προληπτική ανίχνευση χώρου για την αποτροπή εγκλήματος ή

δυστυχήματος ενεργείται από μόνη την αστυνομική αρχή αφού η απαίτηση παρουσίας δικαστικού λειτουργού δεν ισχύει στις περιπτώσεις διοικητικής αστυνόμευσης, διοικητικών επιθεωρήσεων και ελέγχων. Οι έλεγχοι τηρήσεως του νόμου αποτελούν κατά τη θεωρία εγγενείς περιορισμούς του ατομικού δικαιώματος και ναι μεν επιτρέπονται από το Σύνταγμα, δεν μπορούν όμως να ασκούνται αυτοδυνάμως από τη διοίκηση. Η πρόβλεψη και ρύθμιση των ελέγχων αυτών πρέπει να καθορίζεται ρητά από το νόμο. Συγκεκριμένα ο νόμος ορίζει: α) Πότε, πώς και για ποιο σκοπό μπορούν να διεξάγονται β) Να ρυθμίζονται κατά τρόπο γενικό και αντικειμενικό γ) Να υπάγονται στην αρχή της αναλογικότητας, να είναι δηλαδή, επιτρεπτοί μόνο όταν και στο μέτρο που είναι αναγκαία και τελεί σε εύλογη σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό η διεξαγωγή τους.

3.4 Πρόληψη ή αποτροπή δημοσίου κινδύνου

Στα πλαίσια των εγγενών περιορισμών του ατομικού δικαιώματος που ορίζεται στο αρ.9 και την παραβίαση του ασύλου της κατοικίας υπάγονται και οι επεμβάσεις που γίνονται με σκοπό την πρόληψη ή την αποτροπή δημοσίου κινδύνου ή εγκλήματος καθώς και η απαγόρευση εισόδου στον ίδιο τον ένοικο για τον ίδιο λόγο. Για παράδειγμα, σε περίπτωση πυρκαγιάς ή πλημμύρας επιτρέπεται η βίαιη είσοδος στο κτίριο ή η αποβολή του ενοίκου από αυτό, και στις περιπτώσεις αυτές είναι επιτρεπτή η επέμβαση μόνο με βάση την αρχή της αναλογικότητας και όχι αυτοδύναμα από τη διοίκηση, η οποία δεν έχει κανενός είδους γενική συνταγματική εξουσιοδότηση να περιορίζει τα ατομικά δικαιώματα. Εντούτοις, τα όρια μεταξύ δημοσίου και "καθαρά" ιδιωτικού κινδύνου και επιτρεπτού της παροχής βοήθειας σε πρόσωπο που έχει πλήρη επίγνωση του κινδύνου που διατρέχει και αρνείται τη βοήθεια είναι λεπτά.

3.5 Αναστολή σε περίπτωση ανάγκης

Το ίδιο το Σύνταγμα με το αρ.48 όριζε σε περίπτωση πολέμου, επιστράτευση εξαιτίας εξωτερικών κινδύνων ή άμεσης απειλής της εθνικής ασφάλειας καθώς και αν εκδηλωθεί ένοπλο κίνημα για την ανατροπή του Δημοκρατικού Πολιτεύματος να ανασταλεί η ισχύς της διατάξεως 9 του Συντάγματος. Η αναστολή είναι γενική και αναφέρεται σε όλες τις διατάξεις του άρθρου, ακόμη και σε εκείνες που διακηρύσσει το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου. Επίσης, ο ν. 566/1977, αναφερόμενος στην κατάσταση πολιορκίας, προβλέπει κατ' οίκον έρευνες από τη στρατιωτική αρχή κατά τη διάρκεια της ημέρας ή της νύχτας, χωρίς την παρουσία δικαστικού λειτουργού. Πάντα βέβαια, εφ' όσον έχουν ήδη ανασταλεί οι αντίστοιχες διατάξεις του Συντάγματος.

4. ΚΥΡΩΣΕΙΣ

4.1 Αστικές – Ποινικές - Πειθαρχικές

Το Σύνταγμα θωρακίζει το άσυλο κατοικίας με το να προβλέπει το ίδιο κατ' εξαίρεση τις κυρώσεις εις βάρος των παραβατών της συνταγματικής προστασίας, συγκεκριμένα δε στην παράγραφο 2 του αρ.9 ορίζει ότι «οι παραβάτες τιμωρούνται για παραβίαση του οικιακού ασύλου και για κατάχρηση εξουσίας και υποχρεούνται σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος, όπως ο νόμος ορίζει». Το άσυλο προστατεύεται από το Σύνταγμα και έναντι στην ιδιωτική εξουσία. Η προσβολή του ασύλου της κατοικίας από ιδιώτες τιμωρείται ως διατάραξη οικιακής ειρήνης (Π.Κ. 334).

4.2 Παραβάτες – Δημόσιοι υπάλληλοι

Οι παραβάτες -δημόσιοι υπάλληλοι- εν γένει τιμωρούνται σύμφωνα με

τα άρθρα 241 Π.Κ.(παραβίαση οικιακού ασύλου) και 239 ΠΚ (κατάχρηση εξουσίας) και επιπλέον υποχρεούνται να καταβάλουν πλήρη αποζημίωση στον παθόντα (αρ.298 επ., 814, 932 ΑΚ) και συνεπώς την προσωπική αστική ευθύνη του εις ολόκληρον με το δημόσιο. Δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις της κοινής νομοθεσίας περί ιεραρχικής επιβολής, υπακοής, και άρσης του αδίκου λόγω προσταγής.

Εκτός από αστική και ποινική ευθύνη οι παραβάτες υπέχουν και πειθαρχική ευθύνη.

Περαιτέρω, η νέα παρ.3 του αρ. 19 Σ. απαγορεύει τη χρήση αποδεικτικών μέτρων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του αρ.9 Σ. Καθώς επίσης και θεωρείται άκυρη η έκθεση που συντάσσεται στο αρ.256 Κ.Ποιν.Δ., αν δεν γίνει με τους όρους του αρ.9 Σ.

5. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΒΙΟΥ

5.1 Συνταγματική κατοχύρωση

Έπειτα από προτάσεις του βουλευτού Θ. Μαναβή ετέθη πρώτο από την ολομέλεια της επιτροπής Συντάγματος το εδ. β' της παρ. 1 το οποίο είναι νέα διάταξη. Αυτό συνέβη διότι σε παγκόσμια κλίμακα η καταχρηστική χρησιμοποίηση των ολοένα εξελίξιμων μέσων παρακολουθήσεως και κατασκοπεύσεως της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των πολιτών εγκυμονεί κινδύνους για την ηθική και πολιτική τάξη. Ήταν ήδη πραγματικότητα στην Αμερική η υπόθεση Watergate, πριν ακόμα από το 1984, όπου τα είχε τοποθετήσει το μυθιστόρημα του Άγγλου συγγραφέα G. Orwell. Αναφορά μπορεί να γίνει και στην πρόσφατη υπόθεση παρακολούθησης των κινητών τηλεφώνων κυβερνητικών στελεχών και όχι μόνο της Ελλάδος, μέσω της εταιρίας Vodafone.

Η νέα συνταγματική διάταξη δεν αποτελεί πλεονασμό, καθώς δεν

αναφέρεται μόνο στην έρευνα ή στην είσοδο στην εν γένει κατοικία, αλλά απαγορεύει γενικά την παρακολούθηση, την κατασκοπεία και τον έλεγχο της οικογενειακής ή ιδιωτικής συμπεριφοράς με οποιοδήποτε τρόπο φανερό ή κρυφό, ακόμα και την απαίτηση πληροφοριών που αφορούν αδικαιολογήτως την ιδιωτική σφαίρα.

Πρέπει να τονιστεί ότι το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής ήταν στην πραγματικότητα συνταγματοποίηση ενός κανόνα που ήταν ήδη σε ισχύ στο ελληνικό δίκαιο, περιλαμβανόταν δε στο αρ.8 παρ.1 της Σύμβασης της Ρώμης 4/11/1950 που κυρώθηκε αρχικά με το Ν 2329/1953 και έπειτα με το ΝΔ 53/1974.

5.2 Ιδιωτική ζωή σε συνδυασμό με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Ακόμη όμως και αν δεν υπήρχε η Σύμβαση της Ρώμης το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής αποτελεί συνέπεια της υποχρέωσης του Κράτους για το σεβασμό και την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που θεμελιώνει το αρ.2 Σ.

Η έννοια του απαραβίαστου του ιδιωτικού και οικογενειακού χώρου εμφανίζεται σαν έννοια γένους έναντι του ασύλου κατοικίας και το καλύπτει. Η έρευνα κατ' οίκον χωρίς νομικές προϋποθέσεις ισοδυναμεί με προσβολή της ιδιωτικής ζωής*²⁰, όχι πάντα και το αντίθετο.

Λέγοντας οικογενειακή ζωή εννοούμε τη συμπεριφορά του ατόμου σαν μέλος ορισμένης οικογένειας με την ευρεία του όρου έννοια ενώ ο όρος ιδιωτική ζωή είναι ακόμη ευρύτερος και καλύπτει όλες τις δραστηριότητες του ατόμου που δεν σχετίζονται με την έννοια της οικογένειας, χωρίς όμως αυτές να φτάνουν και μέχρι το σημείο του δημοσίου βίου.

Είναι δύσκολο να προσδιοριστούν ακριβώς τα όρια της παραβίασης της οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής, πότε δηλαδή υπάρχει ίσως μόνο όταν

δαισθάνεται να ενοχλεί τον τρίτο.

Εννοείται ότι ο άνθρωπος εκδηλώνει μέσα στο χώρο της κατοικίας του, όπως αυτή προστατεύεται από το Σύνταγμα, όλες τις ενέργειες που αναφέρονται στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή. Σύνηθες είναι πάντως, οι εκδηλώσεις αυτές να παρατηρούνται και εκτός της κατοικίας.

Η ιδιωτική ζωή αναφέρεται σε καθετί που αφορά την υγεία, τις θρησκευτικές προτιμήσεις, ερωτική ζωή, ζητήματα σχετικά με τον γάμο²¹, το διαζύγιο, οι φιλικές σχέσεις, η οικονομική κατάσταση και η χρησιμοποίηση της φωνής του. Το αρ.371 ΠΚ που καθιερώνει το επαγγελματικό απόρρητο και το αρ. 19 Σ. συμπληρώνουν την προστασία της ιδιωτικής ζωής. Η νέα αυτή διάταξη ετέθη ακριβώς μετά το άσυλο κατοικίας, αλλά πριν το εδ. γ'. Αυτό προφανώς δηλώνει ότι κατά την έννοια του Συντάγματος μόνο τότε προσβάλλεται θεμιτά η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή όταν δηλαδή επιτρέπεται από τον νόμο η έρευνα κατοικίας.

Το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής αναπτύσσει τριτενέργεια, δηλαδή συμπεριφορά των τρίτων υποχρεωτικά από το Σύνταγμα δεν πρέπει να προσβάλλει το ατομικό αυτό δικαίωμα. Είναι αναμφισβήτητο ότι δεν υπάρχει προσβολή της ιδιωτικής ζωής εφόσον υπάρχει ανεπιφύλακτη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το άσυλο της κατοικίας όπως αυτό ορίζεται στο αρ.9 του Συντάγματος είναι ατομικό δικαίωμα το οποίο έχει καθιερωθεί από τα πρώτα συντάγματα ενώ συχνά υπόκειται σε αναθεωρήσεις και καινοτόμες διατάξεις. Μάλιστα, με την πρόσθετη αναθεώρηση του Συντάγματος προσετέθη σε αυτό και το

²⁰ Π.Παραράς, Σύνταγμα 1975 – Corpus, σελ.179

²¹ Π.Παραράς, Σύνταγμα 1975 – Corpus, σελ.180

νέο αρ.9 α', όπου σε αυτό ορίζεται ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία, χρήση των προσωπικών δεδομένων, κυρίως με ηλεκτρονικά μέσα και προβλέπεται η θέσπιση ειδικού νόμου για την ρύθμιση του ενώ και η δημιουργία μιας νέας αρχής που θα αναλάβει την εφαρμογή της νέας διάταξης.

Γενικότερα, παρατηρούμε ότι το άσυλο κατοικίας, από τα πρώτα ακόμα Συντάγματα έως και τις μέρες μας, προστατεύεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα και πιο πλήρως κατοχυρωμένα ατομικά δικαιώματα του ανθρώπου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Ελληνικό Σύνταγμα προστατεύει το άσυλο της κατοικίας. Το άσυλο προστατεύει την κατοικία του προσώπου, φυσικού ή νομικού. Κατοικία θεωρείται κάθε χώρος μη προσιτός στο κοινό, δηλαδή ιδιωτικός. Το αρ. 9 του Συντάγματος οριοθετεί το άσυλο στο πλαίσιο, του ότι κανένα κρατικό όργανο ή ιδιώτης δεν μπορεί να εισέλθει στην κατοικία, παραβιάζοντάς το, χωρίς τη θέληση του δικαιούχου. Υπό ορισμένες συνθήκες και πάντα με την παρουσία δικαστικού λειτουργού, επιτρέπεται η έρευνα κατ' οίκον. Σε περίπτωση παραβίασης του άσυλου, προβλέπονται κυρώσεις. Τέλος, η ανεπιθύμητη έρευνα κατ' οίκον ισοδυναμεί με προσβολή της ιδιωτικής ζωής, η οποία είναι απαραβίαστη.

Βασικά λήμματα

Ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Δημόσιοι υπάλληλοι

Δημόσιος κίνδυνος

Διπλωματική ασυλία

Έρευνα κατ' οίκον

Ιδιοκτησία

Ιδιωτική εξουσία

Ιδιωτική ζωή

Κατάσταση πολιορκίας

Κρατική εξουσία

Κυρώσεις

Πανεπιστημιακό άσυλο

Παραβίαση ασύλου

Πεδίο ισχύος

Φορείς δικαιώματος

Χώρος –περιφραγμένος -κοινόχρηστος

SUMMARY

The Greek Constitution protects the asylum of residence. The asylum protects the residence of the individual or legal person. Residence is considered each space, which is not accessible in the public, that is to say private. The Constitution delimits the asylum, in the frame that no government owned employee or private individual can not enter in the residence, forcing it, without it is allowed by the resident. Under certain conditions and with the presence of the public prosecutor, is always allowed the research at home. If somebody forces the home, are forecasted penalties. Finally, the undesirable research at home amounts with the violation of private life, which is inviolable.

Basic entries

Academic asylum

beneficiaries of right

civil servants

human dignity
diplomatic immunity
field of force
penalties
private life
private power
property
public danger
public power
research at home
situation of siege
space - private – communal
violation of asylum

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γεωργόπουλος Κωνσταντίνος «Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο», 12η Έκδοση, Αθήνα, 2001

Δαγτόγλου Πρόδρομος «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα», Α' τόμος, Αθήνα-Κομοτηνή, 2005

Δημητρόπουλος Ανδρέας, «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, τόμ. ΙΙΙ ημ. Β'», Αθήνα, 2005

Μάνεσης Αριστόβουλος, «Συνταγματικά Δικαιώματα Α' ατομικές ελευθερίες» 1922, Θεσσαλονίκη, 1982

Παραράς Πέτρος, «Σύνταγμα 1975 – Corpus» Αθήνα, Αντ.Ν.Σάκκουλα, Κομοτηνή 1985

Σαρίπολος Νικόλαος, «Σύστημα του Συνταγματικού Δικαίου της Ελλάδας εν συγκρίσει προς τα των ξένων κρατών», 1923, Αθήνα, 1987

Σβώλος Αλέξανδρος, Βλάχος Γεώργιος, «Μέρος Ι: Ατομικά Δικαιώματα. Τόμος Β' Προσωρινή ασφάλεια- Νομιμότης των Ποινών-Νόμιμος Δικαστής-Δικαιώματα του αναφέρεσθαι-του συνέρχεσθαι-του συνεταιρίζεσθαι-Άσυλον κατοικίας», Αθήνα, 1955

Σγουρίτσας Χρήστος, «ΑΤΟΜΙΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΙ», Αθήνα, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείο Το Νομικόν, 1962

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ν. 1268/1982 Δομή και λειτουργία Α.Ε.Ι.

Ν. 566/1977 Περί καταστάσεως πολιορκίας

Ν. 2329/1953 Περί κυρώσεως της από 4^{ης} Νοεμβρίου 1950 Διεθνούς Συμβάσεως της Ρώμης περί προασπίσεως των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και του από 20^{ης} Μαρτίου 1952 προσθέτου εις αυτήν Πρωτοκόλλου των Παρισίων.

